

LA CONFITURA DE LA DIPUTACIÓ DEL GENERAL: UN PROBLEMA DE DESPESA PÚBLICA AL SEGLE XVII

Maria dels Àngels Pérez Samper
Universitat de Barcelona

El problema de la despesa pública és una constant històrica. Quant es gasta, qui ho gasta i com és gasta, són qüestions sempre pertinents. Un cas de gran interès és la despesa de la Diputació del General, institució que, a més de ser la principal de Catalunya, era rica. Hom calcula que els seus ingressos anual s'aproximaven al voltant del 1600, a les 170.000 lliures, de les quals unes 80.000 corresponien a la despesa ordinària i les restants 90.000 a la despesa extraordinària. Amb l'afegitó que no s'acostumava a quedar cap quantitat en reserva i els ingressos es consumien en elevades despeses extraordinàries¹. Entre els capítols més importants de despeses hi havia les de representació, sempre notòries i molt més en una societat basada en l'honor, on el rang de persones i d'institucions es manifestava i sustentava en una sèrie de signes externs, entre els quals la quantitat i la qualitat de l'alimentació tenien un paper rellevant. A finals del segle XVI les despeses de la Diputació havien assolit xifres molt altes, fins al punt que provocaven escàndol general. El canonge Antoni Vila escrivia al capítol de Vic, el 12 de juliol de 1599, denunciant "lo gran desordre que los diputats han fet en gastar la generalitat amb gran descarament"².

Les Corts s'ocuparen repetidament del problema, per exemple el 1585 i el 1599, intentant d'evitar els abusos que es produïen. A les Corts de 1599, en emprendre la reforma de la Generalitat, per garantir el control de la despesa fou instaurat un sistema d'inspecció, mitjançant la realització d'una "visita" després de cada trienni, "per reprimir los excessos y desordens fins assi per los Diputats, aydors de Comptes, assessors y advocat fiscal y altres officials del General fets"³. També fou decidida la reducció dràstica de les despeses de representació, segons establia el capítol segon del "nou redreç del General de las Corts de 1599":

"Sobre los gastos que poden fer los Diputats.

Obviand als molts abusos que fins assi han fet los Diputats y oydors del General gastant excessivament les pecunies de aquell, statuesxi y ordena la present Cort que los Diputats y oy-

1. ELLIOTT, J. H.: *La revolta catalana (1598-1640)*, Barcelona, Crítica, 2^a ed., 1989, pp. 126-127.

2. Arxiu Capitular de Vic, Cartes, 1580-1599.

3. Arxiu de la Corona d'Aragó (A.C.A.), Generalitat, N 1046, folis 1012v-1016r. Sobre les Corts de 1599, hom pot consultar els diversos treballs d'Ernest Belenguier i Cebrià: "La legislació político-judicial de les Corts de 1599 a Catalunya", a *Pedralbes. Revista d'Història Moderna*, 7, Barcelona, 1987, pp. 9-28. "Un detalle de las relaciones entre la Corte y el País: los greuges de 1599 en Cataluña", a *Estudis*, 13, València, 1987. També la tesi de llicenciatura de Maria Josep i Fontanals: "Las Cortes catalanas de Felipe III, Barcelona 1599", Universitat Autònoma de Barcelona, 1978.

dors no pugan gastar dites pecunias del General sino tant solament per deffensio de las Generalitats, drets y llibertats de la terra y per cassos de alegria de vinguda de Rey, coronacio, ho noces, demonstracions de dol, per compres, y obres necessaries y no per altres cassos, advertint y declarant que en cars de enviar Embaxades ha Sa Magestat nos puga donar als Embaxadors sino dos centes lliures ha cada hu per habillaments y dos centes quesqu mes per llur salari y gastos y offerintse demostracio de dols no pugan donar als diputats, oydors y officials del General pecunias algunes per raho de gramalles ni altrament sino tant solament lo drap ni spetie que sera menester per dites Gramalles y vestits de dol per ells y sos criats les quals ho los quals ab tot effecte hu hagen de fer y que los dits diputats y oydors no puguen anar en dites embaxades ni dexar lo Consistori sino tan solament en los cassos y per lo temps que per altres Capitols de Cort es estat disposat y en cars de vinguda de Rey ho Reyna nos puguen pendrer los diputats y oydors sino tant solament fins en quantitat de quatre centes lliures per cada hu y cent cinquanta per cada assessor y advocat fiscal y officials militars de la qual quantitat dits diputats y oydors se hagen de vestir molt honradament conforme los carrechs que representan y tambe hagen de vestir degudament ha sos criats conforme la qualitat del cars de raho lo demes del vestiari dels altres officials que son acostumats vestir en semblants casos a bon arbitre y dispositio de dits deputats y oydors y si per cars en dites Embaxades sera elegit algun bisbe ho persona titulada com es comte, marques y duch que en tal cars los dits diputats pugan arbitrar lo que sels haura de dar axi per habillaments com per lo gasto⁴.

Però l'intent de control no va tenir gaire èxit, ni tan sols a curt termini. Els diputats i oïdors del trienni següent a les Corts de 1599 foren acusats, en la visita, d'haver gastat massa, concretament en menjar i beure. Potser no es tractava d'una quantitat comparable a les destinades a altres conceptes, com les dedicades a les obres del palau, però sens dubte era elevada i resultava especialment significativa a causa del seu caràcter simbòlic, en ser considerada per alguns com un luxe superflu.

Van acusar els diputats i oïdors, el racional del trienni anterior, Antic Ribot de Palmarola, i el del trienni entrant, Francesc Tarragó, i el regent dels comptes, Joan Pau Serra:

"... estan inculpats de haver excedit en los gastos fets per los menjars de las insaculacions fetas en lo trienni prop passat. Attes jatsia consta aver se fet excessius gastos per dits menjars y en particular en la ultima ensaculatio y resultar no sols dany notable al general pero encara molt gran desautoritat per fer se cosas indecents per una casa de tanta preheminentia com es la de la casa de la deputatio. Emparo com per las deffensas donadas per dits deputats oydors y dit Joan Pau Serra y altrament age constat que no sols los officials de la casa de la deputatio pero encara ni los matexos deputats no eran bastants a remediare los excessos que moltas personas particulars feyan per a portarse las provisions tenian per dits menjars y volent los fer contradiccion que dura tres dias y attes no ha pogut constar, dits deputats y hoidors ni dit Ribot Tarrago y Joan Pau Serra haver se utilats en cosa alguna del gasto fet dit effecte. Perço y altement pronuntiam sententiam y declaram dits deputats y hoidors y dit Antich Ribot, Francesch Tarrago y Joan Pau Serra haver de esser absolts de dita delatura segons que ab la present los absolem imposant silenti perpetuo al procurador fiscal de la visita en lo que per dita raho contra aquells te instat y pretes encarregant en pars als señors deputats no permetan que en lo temps duran dites insaculacions se fassan mes menjars ans be per evitar tant grans excessos donar a les personas que auran de entrevenir en dites ensaculacions alguna quantitat moderada per lo que haura menester per son sustento durant lo temps de dites enseculacions tenint gran compte en que las quantitats se taxeran no sian excessivas pus se faran per llevar lo general del gran gasto que per lo dita occasio fins assi es estat feta⁵."

4. A.C.A., Generalitat, N 1046, folis 1016r-1017r.

5. Aquesta comunicació està basada fonamentalment en la següent documentació: A.C.A., Generalitat, Secció Visites del General, núm. 51, plec 29. Correspon a la visita del trienni 1612-1614, sobre el tema concret de despeses de menjar. Si no hi ha indicació diferent, les cites són extretes de l'esmentada documentació.

Aprofito l'avinentesa per expressar el meu agraïment a Mariela Fargas, qui, en el curs de la seva investigació, localitzà aquesta documentació i em va donar generosament la referència, així com a Lúdia Benites, de l'Arxiu de la Corona d'Aragó, qui, amb molta amabilitat, em proporcionà una ajuda essencial per a la realització d'aquest treball. El meu agraïment també a Miquel Àngel Martínez i a Mercè Gras, a l'amistat dels quals dec tantes coses, entre elles algunes relatives a aquest treball.

La sentència, publicada el 7 de maig de 1603, tot i que va absoldre els acusats, insistia en la necessitat de moderar les despeses de menjar i beure, concretament amb motiu de les diades d'insaculació i proposava, com a solució, que fos concedida una quantitat "moderada" de diners per al manteniment de diputats i oïdors i altres funcionaris.

Per si les despeses que ocasionaven els dinars, sopars i refrescos repartits amb motiu de les insaculacions no eren prou, el dispendi es disparava en ocasions extraordinàries. Amb motiu de la celebració del Corpus, el 10 de juny de 1610, el cronista Jeroni Pujades recorda el gran banquet que fou servit a la Diputació: "Passada la professó en lo hort de la Diputació los tingueren una merienda bellíssima. Viula y comptí cent trenta sis plats de diverses aves, conills, terneras y altres carns, fiambres y enpanadas tot daurat, cosa curiosíssima, y quatre plats de cada cosa y sinquanta plats de diverses confituras, molt garrafó y molta neu"⁶.

Durant el trienni de 1611 a 1614, a més de les quantitats lliurades en metàl·lic durant els dies d'insaculació, en concepte d'aliments, la Diputació tornà a desprendre tant en menjar i beure que el procurador fiscal de la posterior visita presentà una nova querella, acusant els diputats i oïdors d'haver gastat 2.516 lliures, 15 sous i 7 diners, "en los menjars, confitures, donar refrescar, vidre y obra de terra en tot lo discurs del trieni", quantitat jutjada excessiva i que hom considerava que contravenia el capítol segon de la reforma de la Diputació del General establerta per les Corts de 1599 i també la sentència de 1603.

"... Lo procurador fiscal de la present visita... manar al calculadors fassar llegal calcul de lo sobredit y juntament condemnar als dits diputats, hoidors, rational y regint los comtas y altres qualsevols a qui toca remediar dits excessos officials de la present casa de la diputatio y restituir y esmenar al General las quantitats que en la taxa de dits aliments se aura excedit de la quantitat del dines aura taxada y en restituir y tornar tot lo que en dits menjars, baranas y collacions se aura gastat axi en dits dias de insaculacions com en todas las jornadas de en tot lo dit trieni fent y administrarli compliment de justitia prohibint ab graves penas etiam a pena de privatio de officio que acetera tal nos fasse nis permetia ni sattente los drets emparo del fisch sempre salvos los officis et licet"

En resposta a l'acusació, la Diputació articulà la seva defensa en 23 punts, declarant-se innocent i adduint una sèrie de motius. Els diputats deien desconèixer la sentència de 1603, perquè no els havia estat notificada, i argumentaven que la seva ignorància els eximia de culpabilitat. Afegien que la sentència solament es referia als excessos comesos en els menjars que s'oferien amb motiu de les insaculacions i no pas a totes les altres despeses de menjars i refrescos que s'acostumaven a fer al llarg del trienni. Argumentaven, sobretot, que les despeses de menjar i de beguda eren un costum establert: "En la deputatio es cosa molt usada donar se de menjar y refrescar en ocasions de contentions y juntas majorment en temps de stiu, y en altres triennis se ha gastat per menjar y beure en un sol trienni en la casa de la deputatio molts milenars sens que seu aja feta querela alguna als deputats".

A continuació, especificaven les ocasions que obligaven els diputats, oïdors i altres funcionaris de la Diputació a menjar a càrrec de la institució i a invitar a altres persones:

7 Posan que en lo trienni prop passat en la casa de la deputatio y ague moltíssimes contentions entant que los deputats y oydors apenes tingueren un die de quietut havent de vetllar moltes vegades fins passada mijanit per fer los plecs que poguessen anar per la estafeta y es ver publich y notory.

8 Posan que per estalviar los deputats los infinits gastos se acostumaren fer en altres triennis de corrent en temps de contentions assistien com esta dit molts nits y en particular los divdres y disçptes per poder enviar los despaigs per dita estafeta y es ver

6. PUJADES, J.: *Dietari, II (1606-1610)*, ed. a cura de Josep M. Casas Homs. Fundació Salvador Vives Casajuana. Barcelona, 1975, p. 159.

9 Posan que moltes vegades per animar los quilts ajudaven qui eran oficials de la deputatio y alguns de casa la ciutat dits deputats los feyan restar a sopar en la deputatio per no ser raho que servint al general estiguessen sens menjar aquellas nits y es ver

10 Posan que en lo discurs del trienni passat se tingueron moltes juntes de brassos y elets y moltes vegades fins a horas extraordinarias y dits deputats donavan orde se donassen alguns plats de confitura y refrescar com era raho y sempre se era costumad y es ver

11 Posan que juntantse los doctors tenia per sa part la deputatio ab los de la ciutat un die a la deputatio y altre a casa la ciutat per la correspondencia que las dos casas han acostumat sempre tenir los consellers donaven orde se donas confitura y refrescar a uns doctors y altres es ver

12 Posan que en lo any 1602 quant lo diputat y oydor militars eren presos la ciutat se asumi la deffensa per falta de consistory tenint dotse doctors molts mesos juntats sols per negociis de la deputatio y a ells y als demes entrevenian en la contentio donavas los consellers a sopar y refrescar ab molt gran gasto y es ver

13 Posan que ab molta mes raho havian de fer los deputats lo mateix en la deputatio en lo trienni propassat per fer les juntes molt llargues y per negociis propis del general y es ver

14 Posan que en los torneigs, justas y otras festas se fan en la present ciutat no sols la deputatio pero encara tots los altres tribunals donen collatio y es ver

15 Posan que en las habilitacions se fan en la deputatio per extractio de deputats quant mor algun diputat o oydor se es acostumat que essent molt vespre restan los deputats y oydors ab los habilitadores a fer collatio o sopar y es ver

16 Posan que en lo trienni propassat se feren quatre extractions entre deputats y oydors per mort de un diputat dos oydors y la de Sta. Magdalena y en totas hi hague habilitatio com nos pugan fer las extractions de altra manera y es ver

17 Posan que si alguns menjars se feren per ocasio de habilitacions en dit trienni passat fou cosa de molt poca consideratio y aquest gasto no es compres en la sententia de la visita del trienni 1602 com sols tracte dels menjars se feyen en las ensaculations y es ver

18 Posan que en dita sententia nos parla paraula del donar a refrescar en temps de ensaculations sino sols dels menjars com en dita sententia se dexa veure y es ver

19 Posan que ab las 2.516 lliuras 15 sous 7 diners de que es fa delatura se compren la confitura que en tot lo trienni se ha presa del droguer tots los menjars fets en la deputatio y anadas de las fonts confitures dels torneigs y justas aixi dels tornejadors com dels deputats lo refrescarse ha fet en tot lo trienni en la casa de la deputatio, los compres del vidrier y scudeller com en lo calcul per dita ocasio ferse dexa veure y es ver”

De forma individual, els diputats, oïdors i restants acusats defensaren llur innocència en les declaracions de 1615. Francesc Senjust, abat d'Arles, el diputat eclesiàstic, declarava: “Jo no entench haver gastat mes del que ere licit y permes gastar y forços conforme les moltes ocassions se han offert per moltissims negociis en lo discurs del trienni”. I afegia: “Jo no entench haver donat ni fet cosa que no sia acostumada de fer en altres triennis ans be nos som portats en tot molt llimitadament conforme lo passat”.

Joan de Aroles, el diputat reial, afirmava: “Jo fuy diputat part del trienni passat y en lo temps tingui lo carrech se offeriren moltes y diverses contentions havent per elles moltes vegades de estar casi tota la nit en la present casa, dies de festa y diumenges y feriat en companya de moltes persones que eren convenients per los negociis y en ditas ocasions ha acostumat sempre lo General donar a menjar y a beurer y no entench se hague feta novedat ni exces algu per haverse acostumat fer en los altres triennis ans be entench tinch per cert que sis fos dexat de fer lo General ne aguera patit molt gran dany”.

Emmanuel de Planella, l'oïdor de comptes militar, deia: “Jo no entench se hage fet exces... per quant en lo trienni propassat y ha agudes tantas y tant diverses contentions y negociis que obligaven a estar les nits fins altro hora en moltes ocasions y molts dies de diumenge y festes y ere forços haver de ferho y gastar en senblants ocasions”.

Jerònim Raset i Trullàs, oïdor de comptes reial, al·legava: “Jo ni mos companys no havem gastat excessiva ni superfluament los diners del General ni contra fet a capitols de cort ni menys he tingut noticia de la sententia dels visitadors feta en visita... y si alguna cosa en aquella se haura gastat es conforme stil y practica de la diputatio”.

Pere Dalmau, canonge de la Seu de Barcelona, oïdor de comptes eclesiàstic, deia: “Jo no entench haver contrafet a ningu capitol de cort ni me ho vinguta noticia de tal sententia

y si manjars y refreschs se han donat en lo trienni propassat es estada la causa haver vellat tantes y tant differents nits y dies de festes per occasio de tantes contencions y ha agudes y treballs tant excesijs com de ordinaris tingueren tot lo trienni”.

Agustín de Lana, racional, i Francesc de Vallgornera i Senjust, Regent dels Comptes, es declararen igualment innocents, tot afirmant haver complert fidelment el seu ofici i haver obeït en tot les ordres dels diputats i oïdors.

Per valorar el problema, resulta interessant examinar en quines ocasions van tenir lloc i en què consistien els menjars, sopars i refrescos de la Diputació.

Per una banda, i al marge de la querella de la visita del trienni de 1612-1614, seguint la sentència de 1603 s’havia disposat el pagament d’una quantitat en metàl·lic per sufragar el manteniment durant les diades d’insaculació:

“Perque los excessos ques cometian en los triennis precedents fins al trienni del any 1599, 1600 y 1601 eren tant grans acerca del menjar y beure ques feya en las insaculacions y per reparar lo dany que per dit effecta se causava al General ab sententia donada a set de maig del any 1603 en la vesita del General fou declarat que nos fessen dits excessos y encarregat als deputats esdevenidors que en lo temps durarian ditas insaculacions nos fessen mes manjars convits o banquetes en la Casa de la diputatio antes ques donas alguna quantitat moderada taxada sens excès a las personas que entrevindran en ditas insaculacions per los aliments y sustento durant lo temps de ditas insaculacions la qual sententia y deliberatio jatsia hagues de ser observada a la lletra per ser tant en be utilitat y profit del general”.

La quantitat “moderada” que proposava la sentència de 1603, com a solució per evitar les despeses incontrolades, fou taxada, “per les portions dels menjars de la ensaculatio”, en la gens moderada quantitat de: 20 lliures per persona, per als diputats i oïdors; 15 lliures, assignades als assessors, advocats i altres càrrecs i persones de cert relleu; 7 lliures, reservades als funcionaris menors i semblants, incloent “el minyo qui trau los rodolins”; i 5 lliures, per als testimonis.

Així, pel maig de 1612 foren despeses 1041 lliures 13 sous “per les portions dels menjars de la ensaculatio fahedora a 15 de maig de 1612 per los lochs vacants de diputats y oidors de comptes”; d’elles, 668 lliures, corresponents als menjars, foren repartides de la manera següent: als sis diputats i oïdors, 20 lliures; a altres vint funcionaris i habilitadors, 15 lliures; a la majoria de funcionaris menors, en total vint-i-nou, 7 lliures; i a nou testimonis, 5 lliures. La quantitat restant corresponia a la confitura. Pel maig de 1613, per igual motiu d’insaculació dels càrrecs vacants de diputats i oïdors, realitzada el 15 de maig, foren gastades 1031 lliures 6 sous “axi de confitura com de menjars”; per als menjars, 661 lliures, distribuïdes de la mateixa forma anterior: 20 lliures a 6 persones, 15 lliures a 20 persones, 7 lliures a 28 persones i 5 lliures a 9 persones.

L’any següent, 1614, per la insaculació del 15 de juliol, es va repetir la mateixa despesa, 1031 lliures 6 sous, desglossada en les mateixes quantitats, “per la portio de la confitura de la proxima insaculatio”, 370 lliures 6 sous, i “per les porcions dels menjars de la insaculatio”, 661 lliures, repartides d’igual manera, 20, 15, 7 i 5 lliures.

En aqueixes diades s’afegien altres quantitats per a més confitura. Pel juliol de 1614, 257 lliures, “pagades entre dits Señors diputats, oidors, assessors, habitadors y altres officials y ministres del general a compliments de la confitura de la extractio de habilitadors se feu a 17 del corrent (juliol de 1614) per haver estat sinc dias en dita habilitatio com en semblants occassions es acostumat”. La distribució era la següent: 10 l. als diputats i oïdors, 4 l. 12 s. als assessors, advocats fiscals, escrivà major, regent de comptes, racional, habilitadors i altres oficials, en total 20 persones, 3 lliures a diversos oficials menors i altres assistents, en total 35 persones.

Per altra banda, i aqueixa era la qüestió contemplada en la querella, ultra les insaculacions existien multitud d’ocasions i motius per oferir dinars, berenars, sopars, col·lacions i refrescos, i les quantitats gastades eren molt diferents. En aqueixos casos no era repartida

una quantitat en metàl·lic, sinó que eren oferts directament els aliments. A vegades es tractava de motius de treball, un cop més les insaculacions, i també habilitacions i extraccions, durant les quals, a més de diners, també eren servits menjars i refrescos en espècie; per altra banda, existien juntes i reunions que s'allargaven durant moltes hores, i visites d'inspecció a les obres de les fonts, ocasions que, pel que sembla, eren aprofitades habitualment per celebrar un bon menjar. Però, amb molta freqüència es tractava de motius purament festius. Eren un costum establert els torneigs i justes, organitzats especialment en temps de carnes-toltes i per a la festivitat de Sant Jordi, celebrats al Born, i l'"estaferm", una festa que tenia lloc al carrer Ample. La Diputació solemnitzava, cada any, el dia de Sant Jordi i el dia de Corpus. Altres vegades es tractava d'esdeveniments extraordinaris, tals com la visita del virrei Almazán al palau de la Diputació, el desembarcament del príncep de Savoia - al qual assistiren els diputats -, la inauguració de la Creu -monument erigit al portal de mar- o el comiat -també al portal de mar- de les galeres trameses contra els moros.

Alguns exemples dels que tenim constància resulten il·lustratius, tot i que no sempre ens és possible d'especificar-los convenientment, car moltes vegades els comptes són conjunts o només expressen la quantitat global, sense detalls:

Pel maig de 1612, per les "tortadas" fetes durant els dies d'insaculació, torneig i justa; 32 l. 18 s. 4 d. El 8 de maig de 1612, confitura, "per lo torneix ques feu al born": 28 l. 4 s. El 19 de maig de 1612, confitura, per al dia "ques feu justa en lo born": 26 l. 14 s. El 17 de juliol de 1612, "Sales y altres semblants cosas... lo dia que los Sors. diputats anaren a les fonts", "y dinaren en la casa de la rectoria de Sant Gervasi": 18 l. 8 s. 10 d. Del 15 de maig de 1612 al 6 d'octubre de dit anys, "en sopars y altres menjars", el 15 de maig per la insaculació, el 17 de juliol per la visita a les fonts, el 16 d'agost i el 6 d'octubre per les habilitacions: 212 l. 14 s. 11 d. "En diversas jornadas p^o als 29 de abril 1612 per a donar refrescar a sas Sos. y altres cavalles en la casa de la diputatio ahont estinguerent y rebre a sa Exª lo vespre de St. Jordi. Item als 15 de maig de 1612 per donar collacio en la nit als habilitados. Item de 26 de maig fins en 13 de agost 1612 per donar a refrescar en diversas juntas de cavalles y tambe als 17 de agost 1612 per la mateixa raho y a 14 de septiembre y a 5 y a 6 de octub. de dit any tot per las mateixas causas y rahons la qual confitura tota en una suma notada fa la quantitat de 175 l. 10 s."

D'octubre de 1612 fins al 29 de maig de 1613, la confitura per a "las jornadas extraordinarias y hagudas en la casa de la diputació": 274 l. 6 s. El 3 de febrer de 1613, la confitura per a "lo dia ques feu lo torneix en lo born": 27 l. 12 s. El 10 de febrer de 1613, la confitura, "per lo segon torneix ques feu en lo born"; 28 l. 4 s. El 26 de febrer de 1613, "per donar collacio a sas Sos. y assessors en la casa de la diputacio hahont estavan juntats per remater lo negoci de la visita real...": 57 l. 12 s. El 17 d'abril de 1613, "per lo sopar dona a ses Senyorias y als assessors y altres oficials y moltes altres personas que estingueren aiuntats en la present Casa fins passada mija nit per lo negoci del laudamentum curie de Gallart Fuster": 55 l. 6 s. El 5 de maig de 1613, confitura, "per refrescar en la casa de la diputatio ans de anar al born lo dia se feu lo torneix": 28 l. 8 s. El 5 de maig de 1613, confitura, "per lo dia ques feu la justa en la plasa del born"; 28 l. 16 s. El 10 de maig de 1613, "per lo sopar dona a ses Señorias y als assessors y altres oficials y moltes altres persones que estingueren aiuntats en la present casa fins passada mitja nit per lo negoci de la captura de Don Joseph Quintana, advocat fiscal del general": 54 l. 12 s. El 15 de maig de 1613, "per lo sopar dona a ses Señorias, als habilitadors, assessors y moltes altres personas y lo refrescar ques dona tot lo die de la enseculatio en que estigue y dura fins a tres horas pasada mija nit": 77 ll. 19 s. 8 d.

De l'1 de juny de 1613 al 18 de febrer de 1614, "confituras donadas... en diversas jornadas extrahordinarias y agudas en la casa de la diputacio y moltas juntas y agudas en la casa de la diputacio": 279 l. 10 s. El 8 de juny de 1613, "per lo sopar dona a ses Señorias y assessors y molts altres oficials y moltes altres personas y alguns oficials de la ciutat que

estingueren aiuntats en la present casa de la deputatio per aguardar les cartas que la ciutat de Barcelona scrivia al Rey nostre Senyor per lo negoci de Don Joseph Quintana advocat fiscal del General en conformitat del que se scrivia per part del Consistori en que estingueren aiuntats en la present casa fins a dos horas passada mija nit” 57 l. 3 s. 6 d. Del 27 de juny de 1613 fins a l’1 de febrer de 1614, “en donar a sopar a sas Sos. y officials en la casa de la diputacio ahont heren trobats per diversas juntas y causas de las contencions tingudas”: 111 l. 14 s. “... Per orde del Sor. diputat ecclesiastic... per donar a refrescar a sa Ex^a y real Conçell diu era vingut en la casa de la diputacio per veure la professo del Corpus”: 36 l. 4 s. 6 d. El 21 de juliol de 1613, “en donar a dinar a sas sos. y als habilitados”: 106 l. 14 s. 10 d. El 6 de febrer 1614 (?), salses i espècies per a “lo dia ques feu lo dinar a la torra del Sor. M. Astor (era un jutge de l’Audiència) quant los Sors. diputats anaren a visitar las fonts”: 18 l. 12 s. El 15 i 16 de juliol de 1614, “fent donar a refrescar tot lo die y apres en la nit fer donar de sopar a ses Señorias y als inseculadors y molts officials y altres personas y tota la nit per donar de refrescar y apres la endema... fer donar a dinar a dits inseculadors y officials y molts altres personas y tambe fer donar de refrescar tot lo die fins a set horas de la tarda que fouch acabada dita insaculatio”: 162 l. 5 s. 10 d. El 21 i 22 de juliol de 1614, “dilluns a 21 del corrent en fer donar a dinar a nosaltres (diputats i oïdors) y als habilitadors y officials per a que a dit die se pogues acabar de fer la habilitatio y dimars a 22 de corrent die de Sancta Magdalena en fer donar a dinar a nosaltres y als testimonis y officials y tot lo dia fer donar de refrescar fins fou acabada de fer la extractio dels Señors deputats y hoidors de Comptes com es acostumat”: 106 l. 14 s. 10 d. De 26 a 31 de juliol de 1614, confitures “per donar refrescar a sas Sos. y officials”: 24 l.

Per a totes aquestes ocasions, la Diputació tenia proveïdors oficials, els quals feien ostentació de gaudir d’aquest privilegi, titulant-se, per exemple, “droguer del General” i utilitzant en les pròpies botigues l’escut de la Diputació. Aquests proveïdors s’encarregaven de servir els subministraments necessaris i presentaven regularment els seus comptes: “La deputatio te droguer, vidrier y escudeller los quals tenen les armas del general en sas botigas y en tots los triennis passats han donat sos comptes com en lo trienni proxim passat”. En aqueixa època, el droguer del General era Pau Ferrer, el vidrier era Joan Carantalló (o Carantellas) i el gerrer era Salvador Morató. També figuren entre els proveïdors habituals, però sense gaudir del títol oficial: Bernat Balet, pastisser, i Bernadí Carantalló (o Carantellas), vidrier.

Tot i que en els comptes objecte del nostre estudi, s’acostuma a parlar de “menjar i beure”, no apareix mai la beguda, solament el menjar. Tampoc la informació sobre el menjar és completa i regular. Sobre els dinars i sopars, la documentació no ens dóna gaire informació. És interessant el compte presentat pel pastisser Bernat Balet:

“Deven los molts Illes. Señors deputats del General de Cath^a a mi Mr. Bernat Balet pastisser les tortrades que tinch donades per orde del Sr. Francesc de Vallgornera y Senjust regent los Comptes del General de Cath^a per lo dia del torneix ques feu en la plassa del born que era a 28 de maig 1612 y per lo dia de la insaculatio y habilitatio que era a quinze de maig de dit any y per lo dia de las justas ques feren en la plaça del born es lo seguent

Item a 8 del mes de maig dia del torneig... 9 tortrades a r^o de 9 s cada una valen 4 l 10 s (sic)

Item a 15 del mes de maig que era lo dia de la insaculatio y habilitatio doni 12 tortrades, quatre de cada sort, ço es, quatre de menjar blanch, quatre tortrades de orellanes, quatre de pasta real, a raho de 12 s la tortrada valen 6 l 8 s (sic)

Item tinch donat de altra part per a sopar 24 barquilles valen 12 s

Item per dit sopar de 6 pollastres que vaig aparellar ab tots gastos valen 1 l 4 s

Item per dit sopar per aparellar y rostir y trinjar una cuxa de molto ab tot recapte val 8 s

Item a 18 del mes de maig ques feren les justes en la plassa del born... 9 tortrades a raho de 10 s cada una valen 4 l 10 s

Item a 17 del mes de juliol 1612 per lo dinar ques feu en la casa o rectoria de St. Gervasi als molt Illes. Señors deputats y lo treball de amenir lo dinar y estar axi concert ab ell... 9 l

Item una cuyta de menjar blanch 1 l 9 s

Item per lo dia de la extraccio que era a 6 de octubre y lo sopar ques dona als molt Illes.
 Señors deputats y altres cavallers estaven ajuntats en la casa de la deputatio
 Per 4 dotzenas de ous que vaig posar dels meus 10 s
 Item 2 lliures de tonyina que val 2 s 4 d
 Item per les mans de amenir dit sopar y per lo oli que vaig gastar y carbo y llenya ab tots
 gastos 4 l

Total: 32 l 18 s 4 d"

En un compte del droguer Pau Ferrer constaven una sèrie d'espècies i altres productes, destinats a l'elaboració d'un menjar, el del 17 de juliol, en la rectoria de Sant Gervasi. El gust pels aliments fortament especiats, tan característics de l'època, queda ben palès. Al costat d'altres productes dolços, dels quals parlarem més endavant, apareixen:

8 onses de pebre - 5 s 4 d
 2 onses totas salses - 4 s
 6 onses de canyella picada y sensera - 9 s
 2 onses de clavells - 7 s
 2 lliures de carabassat a raho 8 s - 16 s
 4 lliures de sucre de pols a raho 4 s 6 d - 18 s
 7 lliures de sucre de pa a raho 6 s - 2 l 2 s
 4 lliures de prunes de Genova per torrades - 12 s
 4 lliures de orellanes a raho 2 s - 8 s
 5 lliures de aiguaros a raho 1 s 6 d - 7 s 6 d
 6 lliures de mel a raho 1 s 4 d - 8 s
 10 lliures de llart dols a raho 2 s 6 d - 1 l 5 s
 2 lliures de pinyons - 3 s
 2 lliures de avellanes y amelles torrades - 4 s
 3 onses de nous noscades - 2 s
 4 lliures de pasta real a raho 6 s - 1 l 4 s
 2 lliures drageja a raho de 8 s - 16 s
 2 lliures confits fins a raho 8 s - 16 s
 2 lliures gingebrons a raho 8 s - 16 s
 2 lliures de canyellons a raho 10 s - 1 l
 2 lliures de pasta real per marçapans - 17 s
 2 lliures de carabassat a raho 8 s - 16 s
 2 lliures de bescuyt de sucre a raho 10 s - 1 l
 2 lliures de melmelada a raho 12 s - 1 l 4 s
 2 lliures de pinyolada de sucre a raho 8 s - 16 s
 1 lliure magna de olors a raho 12 s - 12 s
 4 lliures de farina de arros a raho de 1 s 6 d - 6 s

Total: 18 l 8 s 10 d

En un altre compte de Pau Ferrer, el droguer del General, figura una llista de productes, espècies i dolços, lliurada al pastisser Bernat Balet, qui fou l'encarregat d'"amanir" el menjar ofert, el 6 de febrer de 1614, a la torre del jutge Astor:

5 l	pasta real 6 s l	1 l 10 s
4 l	farina de arros 2 s l	8 s
10 l	sucre de pa 6 s l	3 l
4 l	sucre de pols 4 s l	16 s
4 l	pinyons 12 d l (?)	6 s
1 l	magna de colors 12 s l	12 s
3 l y mija	carabassat 8 s l	1 l 8 s
1 l	citronat 12 s l	12 s
3 l y mija	peres de sucre 8 s l	1 l 9 s
3 l y mija	peres de mel 4 s l	14 s
12 l	llart dols	1 l 10 s
3 l	mantega de vaca 6 s l	18 s
2 l	prunas secas	4 s
1 l y mija	guindes	4 s
10 onses	pebre 8 s	7 s

4 onses	salces	8s
7 onses	canyella 16 s lliura	9 s 4 d
1 onsa	gingebre +	
2 onses	nous noscada	3 s 8 d
4 l	oruga 2 s l	8 s
3 l	melmelada 12 s l	1 l 16 s
4 l	orellanes 3 s l	12 s
1 ampolla	ayguaros 8 lliuras per lo menjar	
blanch y amanir	lo dinar 1 s 6 d	12 s
1 l	datils	3 s
1 onsa	clavells 3 s	3 s

Total: 18 l 12 s

Una part important de la despesa es feia en confitura. Es servia com a postre en dinars i sopars, però sobretot era utilitzada en els berenars, col·lacions i refrescos. El paper destacat del dolç com a signe de privilegi i refinament, resultava evident en el cas de la Diputació. El preu elevat del dolç, el va convertir en un luxe econòmic, generalment reservat als més poderosos (per bé que tots els grups socials procuraven gaudir-lo, en la mesura de les seves possibilitats). Però, a més, la mentalitat dominant atribuïa al dolç unes virtuts salutíferes quasi prodigioses, que incrementaven l'afecció al seu consum. Existia, en aquell temps, una veritable passió per les lliminadures. Queda ben palès, també, la progressiva substitució de la mel pel sucre com endolçament preferit, al compàs de l'increment de la producció de les illes Canàries i sobretot d'Amèrica; producció que havia augmentat enormement l'oferta de sucre i havia afavorit una relativa baixada de preus, tot i que el preu del sucre i dels productes amb ell elaborats continuava essent molt superior al de la mel. Les quantitats consumides eren molt grans, baldament resulti difícil de fer-ne avaluació correcta, perquè desconexem el número de comensals. Amb el nom genèric de confitura, els productes elaborats eren molt varis; en els diferents comptes ressenyats en la documentació que manegem apareixen els següents:

Productes	Preu	Vegades	Pes ⁷
confits fins	a 8 sous la lliura	(19)	218 lliuras
confits de sucre	a 10 sous la lliura	(1)	3 lliuras
confits de pinyons	a 8 sous la lliura	(8)	109 lliuras
dragea	a 8 sous la lliura	(12)	106 lliuras
dragea de matafaluga	a 8 sous la lliura	(4)	49 lliuras
dragea de canyella	a 10 o 12 sous la lliura	(15)	105 lliuras
medalletas de sucre de diferents maneres	a 12 sous la lliura	(8)	24 lliuras
punts en layre o esponjados	a 12 sous la lliura	(5)	38 lliuras i mitja
sucre rosat	a 12 sous la lliura	(2)	3 lliuras
pasta real	a 6 sous la lliura	(7)	34 lliuras
pasta real, fet marsapans	a 6 sous la lliura	(13)	144 lliuras
marsapans	a 6 sous la lliura	(1)	5 lliuras
pinyonada	a 8 sous la lliura	(2)	7 lliuras 6 unces
pinyonada de sucre	a 6 o 8 sous la lliura	(18)	142 lliuras
canyellons	a 10 sous la lliura	(19)	141 lliuras i mitja
gingebrons	a 8 sous la lliura	(18)	148 lliuras
melmelada	a 12 sous la lliura	(14)	103 lliuras i mitja
melmelada de suc de magrana	a 12 sous la lliura	(1)	25 lliuras
conserva de suc de magrana	a 12 sous la lliura	(1)	3 lliuras
conserva de taronja	a 12 sous la lliura	(5)	60 lliuras i mitja
conserva de taronja verda	a 12 sous la lliura	(1)	3 lliuras

7. La llista indica els diferents productes que apareixen en els comptes, amb el seu preu expressat en sous per lliura i, entre parèntesi, les vegades que figuren en els diversos comptes, per distingir entre els més i els menys freqüents. Finalment, hem calculat el pes total dels productes. Tot això amb una finalitat simplement indicativa, ja que la manca d'uniformitat dels comptes impedeix d'establir-ne una valoració estricta.

Productes	Preu	Vegades	Pes
confitura ab conserva de taronja	a 12 sous la lliura	(1)	4 lliuras
escorsa de ponsem	a 12 sous la lliura	(3)	12 lliuras
crostas de ponsem	a 12 sous la lliura	(3)	62 lliuras
escorces de diferents maneres de sucre	a 12 sous la lliura	(1)	2 lliuras
escorsas de diferents maneres	a 12 sous la lliura	(1)	26 lliuras
carabassat	a 8 sous la lliura	(19)	136 lliuras i mitja
gorga d'angel	a 8 sous la lliura	(5)	66 lliuras
citronat	a 12 sous la lliura	(11)	88 lliuras
citronat cubert	a 12 sous la lliura	(1)	1 lliura
llimonat cubert	a 12 sous la lliura	(1)	1 lliura
llimonets cuberts	a 12 sous la lliura	(1)	2 lliuras i mitja
conserva de limonets ab olletes	a 12 sous la lliura	(1)	20 lliuras
diversas conservas ab olletes de vidre	a 12 sous la lliura	(1)	5 lliuras
peres de sucre	a 8 sous la lliura	(1)	3 lliuras i mitja
peres de mel	a 4 sous la lliura	(1)	3 lliuras i mitja
magna de olors	a 12 sous la lliura	(2)	4 lliuras
magna de colors	a 12 sous la lliura	(1)	1 lliura
bescuit de sucre	a 10 sous la lliura	(7)	34 lliuras
bescuit de ous	a 10 o 12 sous la lliura	(10)	111 lliuras
llart dols	a 2 sous 6 diners	(2)	22 lliuras
peixos de mollo fets de diferents maneres	a 12 sous la lliura	(2)	5 lliuras i mitja

Per a una millor comprensió dels productes esmentats, poden ser útils els receptaris confiters d'època⁸, com el *Libre de totes maneres de confits*⁹—un tractat català del segle XV—, el famós llibre, per Miguel de Baeza *Los Quatro Libros del Arte de Confitería*¹⁰—obra castellana de les darreries del segle XVI que gaudí de gran èxit i difusió—i els manuscrits confiters d'origen gremial, del gremi de droguers, confeccionats per preparar els exàmens de promoció en el gremi i per conservar exacta memòria de l'ofici durant els anys d'exercicis¹¹. Hi apareixen les receptes per a l'elaboració de tots aquests productes.

Una part de les despeses havia estat destinada a pagar els comptes del “vidrier del General” Joan Carantellas i de l'altre vidrier, Bernadí Carantellas, pel subministrament de tot tipus d'objectes per al servei de la taula, generalment comprats i altres vegades llogats “tassas, tassas de sinalt per la taula, gots, salers y pebreras, satrills, pots, garrafons, brocals, brocals grans trencats, barrals, barrals grans cuberts de espart, ampollas, ampollas grans dobles, empolletes guarnidas, empolletes cubertes de espart, poms ab lo señal del General, pometes petits, una bassina per ayguamans”. En total, hom despengué en objectes de vidre, d'acord amb els comptes presentats pels proveïdors, 191 lliures 15 sous 10 diners, i d'acord amb el resum existent en la documentació 157 l. 15 s. 10 d.

Una altra part compensà el “gerrer del General”, Salvador Morató, pel subministrament de “platas y demes obra de terra”, generalment comprada i a vegades llogada, “plates, plates grans, plates perdigueres, plats grans, plats perdigues, plats petits, servicials grans, graxoneras grans, graxoneras mitjanes, graxoneres llargues, cantis grans, cantis mitjans, cassoles grans, cassolas grans de forma major, cassoles mitjanes, olles grans, ollas grans de la forma major, ollas mitjanes, llibrells grans, llibrells grans del cul pla, llibrells mitjans,

8. Sobre els receptaris de cuina de l'Espanya moderna, vegeu el meu article “Los recetarios de cocina (siglos XV-XVIII)”, a *Codici del gusto*. A cura de Maria Grazia Profeti. Milà, Francoangeli, 1992, pp. 152-184.

9. FARAUDO DE SAINT GERMAIN, L.: “Libre de totes maneres de confits. Un tratado cuatrocenista de arte de dulcería”, a *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, XIX, 1946 (1947), pp. 97-134.

10. DE BAEZA, Miguel: *Los Quatro Libros de Arte de Confitería*, Alcalá de Henares, Juan Gracián imp., 1952. Una còpia manuscrita, a Biblioteca Universitària de Barcelona, Ms. 62.

11. *Es de fer difarents gèneros de confitures, tant de mel com de sucre, y tractas de molts gèneros de drogues*, vers 1602. Biblioteca de Catalunya, Ms. 2810.

Tractat de diferents confitures y drogues, que han de tenir per ser bonas, siglos XVII-XVIII, Biblioteca de Catalunya, Ms. 875.

candeleros". El total gastat, segons les còpies dels comptes presentats pel proveïdor, fou de 168 l. 5 s. 9 d. i, segons el resum que figura en la documentació, 167 l. 10 s. 6 d.

Si sumem les quantitats de les quals tenim constància, entre el que s'havia repartit en diners i el que s'havia consumit en aliments, la Diputació del General havia despès, com a mínim, en "menjar i beurer" durant el trienni del 1612 al 1614, la important quantitat de 5.878 lliures 7 diners.

Malgrat la querella presentada pel procurador fiscal de la visita consegüent al trienni 1612-1614, un cop més es va imposar el costum establert sobre la necessitat de racionalitzar i controlar la despesa. A banda la necessitat del manteniment durant les llargues jornades de treball, resultava evident l'existència de multitud d'ocasions afegides, no sempre imprescindibles, ni tan sols des del punt de vista propi de l'època, i resultava evident l'elevat nivell general de despesa en concepte de "menjar y beurer". Els diputats i oïdors del General feien ostentació del seu poder i privilegi de moltes maneres i també a través de la quantitat i qualitat del seu consum alimentari institucional. Els menjars, berenars, sopars, col·lacions i refrescos, a càrrec de la Diputació, eren un més dels molts avantatges que gaudien com a grup dirigent polític i social. La societat d'honor i el sistema de poder es traduïen en elevades despeses de representació, i les despeses d'alimentació hi ocupaven un lloc destacat i tenien un significat especialment revelador.

Però, en definitiva, com s'esdevé en tantes ocasions a la història i a la vida, era un problema de mesura. Fins a cert punt, les despeses de representació eren una necessitat, car era precís mantenir les tradicions i el prestigi de la Diputació del General; la qüestió era no excedir-se.